

Een slag om elk boerenerf

Door Har Gootzen

De slag om de Roerdriehoek in januari 1945

In alle opzichten was de slag om de Roerdriehoek bijzonder. Want wie de foto's van de in witte camouflagepakken gestoken soldaten in het winterlandschap ziet denkt eerder aan beelden van het Oostfront of van de slag om de Ardennen. Door betrokkenen werden de heftigheid en verbetenheid van de gevechten in de Roerdriehoek vergeleken met die in Normandië waar ook om bijna elk boerenerf slag moest worden geleverd. Wereld in Oorlog reconstrueert de gevechten om het Duitse bruggenhoofd tussen Heinsberg, Sittard en Roermond.

Har Gootzen is co-auteur van het boek "Battle for the Roer Triangle" (2007). De opbrengst van het boek is bestemd voor Erskine Hospital, een Schots verpleeg- en ziekenhuis voor oorlogsveteranen. Het boek is verkrijgbaar via www.erskine.org.uk

Een aarzeling met grote gevolgen

Het is 12 september 1944 als de eerste geallieerde troepen de Nederlandse grens in Zuid-Limburg bereiken. Na de oversteek van de Seine hebben de geallieerden in slechts 2 ½ week meer dan 450 kilometer afgelegd. De verovering van Aken als eerste grote Duitse stad wordt door Eisenhower als een prestigedoel beschouwd. Tij-

dens die opmars richting Aken wordt Zuid-Limburg al binnen een week bevrijd door twee divisies van het Amerikaanse Eerste Leger. Sittard en Born worden op 19 september 1944 bevrijd. De Duitse 176ste Infanteriedivisie verlaat daarop in alle haast haar stellingen rond Sittard en trekt zich verder terug in de richting van Roermond. Maar de Amerikanen ondernemen echter geen enkele poging de achtervolging in te zetten. Wehrmachtgeneraal Landau

Amerikaanse Tank Destroyer van de 8ste pantserdivisie op de Rijksweg in Linne, 26 februari 1945.

van de 176ste Infanteriedivisie schrijft later in zijn Kriegstagebuch dat hij niet begrijpt waarom de Amerikanen niet achter zijn soldaten aankwamen. De bevrijding van Roermond zou op dat moment nog slechts een kwestie van enkele dagen zijn geweest. Landau's divisie krijgt daarentegen alle tijd om

zich te hergroeperen en terug te keren op hun stellingen langs de beekjes ten noorden van Sittard. Hier graven de Duitsers zich in. De aarzeling van de Amerikanen heeft grote gevolgen en is te wijten aan Eisenhower's focus op Aken. Maar ook de start van Operatie Market-Garden op 17 september zal van invloed zijn geweest.

Het Limburgse Weert en omgeving worden bevrijd door Britse troepen als deze in allerijl proberen een corridor te slaan naar Nijmegen en Arnhem. De verwachting is dat, als Market-Garden succesvol is, het front in Nederland ineen zal storten. In dit licht bezien zou een aparte aanval op Roermond onnodig veel slachtoffers eisen.

Na het mislukken van Market-Garden onderneemt de Amerikaanse 8ste Pantserdivisie in Limburg op 28 september dan alsnog een poging vanuit Sittard richting Roermond door te stoten. Tevergeefs, want de poging mislukt omdat de weerstand toch heftiger is dan verwacht. Wel worden de dorpen Nieuwstadt en Roosteren ingenomen, maar het front stabiliseert zich hier dan voor de komende maanden.

Vastgelopen front

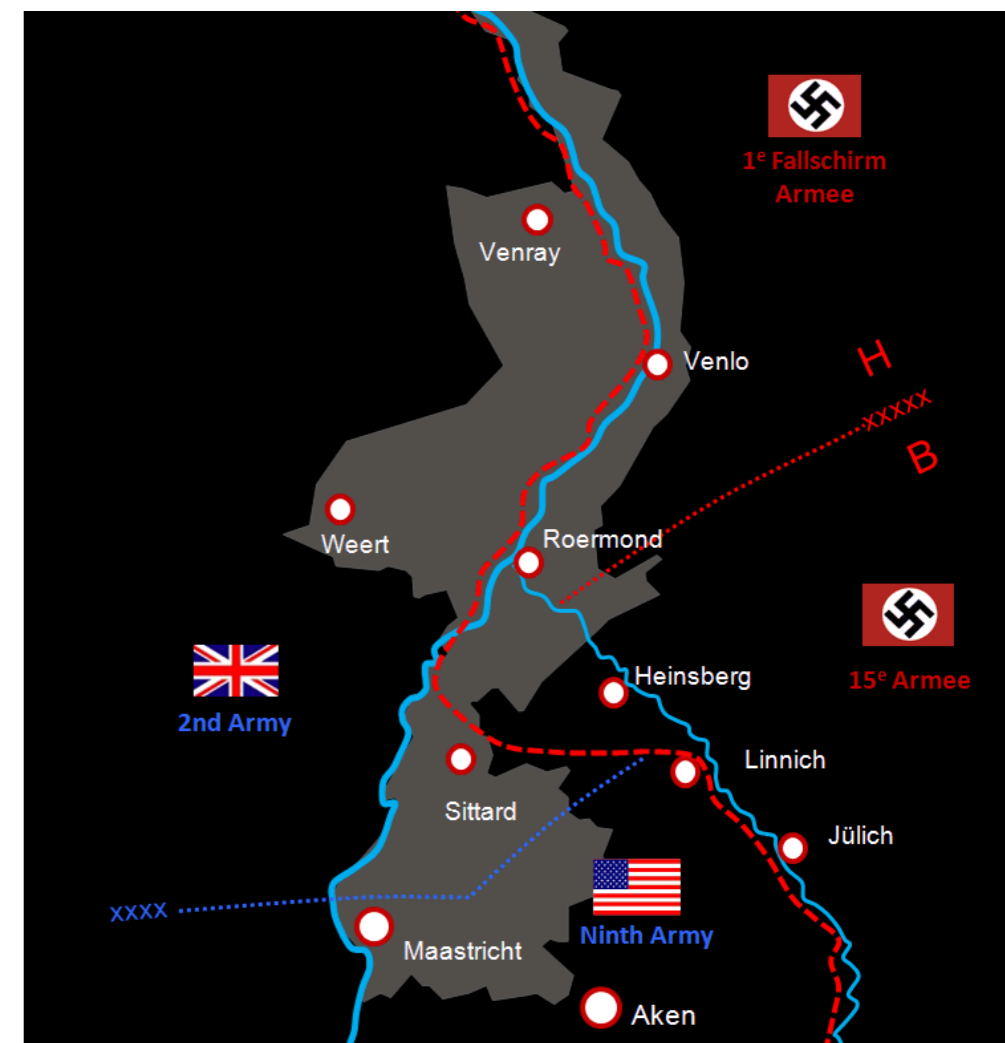
Susteren bevindt zich sinds medio september in de frontlijn en de inwoners zijn er van overtuigd dat de bevrijding niet lang op zich zal laten wachten. Maar dan volgt begin november 1944 de evacuatie van het dorp. De meeste vluchtelingen vinden vervolgens onderdak in dorpen die verder achter het front liggen zoals Montfort en Posterholt.

Op 18 november 1944 wordt door de geallieerden opnieuw een aanval op het Roerbruggenhoofd ondernomen. Ditmaal bestaat de gecombineerde Brits-Amerikaanse plan uit twee aparte operaties, te weten "Clipper" en "Shears". Operatie Clipper wordt door het Amerikaanse 1ste Leger uitgevoerd en heeft als doel inname van de Roervallei tussen Geilenkirchen en Linnich. Aansluitend zouden de Britten dan Operatie Shears lanceren en langs de westoever van de Roer oprukken naar Heinsberg en Roermond om zo het Roerbruggenhoofd oprollen. Ondanks het slechte weer lukt het de Amerikanen om Linnich te veroveren en de Roer aldaar te bereiken. Maar de Britse opmars

strandt letterlijk in de modder net ten noorden van Geilenkirchen. Operatie Shears wordt afgeblazen en uitgesteld in afwachting van betere weersomstandigheden. Met het afblazen van operatie Shears is het driehoekige Duitse bruggenhoofd tussen de Maas en Roer een feit.

Het is Montgomery die dan als eerste de namen *Roer Triangle* (- *Roerdriehoek*) en *Heinsberg Sallient* (saillant) gebruikt voor het Duitse bruggenhoofd. De aanwezigheid van Duitse divisies ten westen van de Roer is een doorn in zijn oog. De weersomstandigheden

door de 176ste divisie onder bevel van generaal Landau's. Zijn divisie bestaat voor een deel uit zogenaamde "*Kranken Bataljone*", eenheden gevormd door soldaten met slecht gehoor of zichtvermogen. Iets zuidelijker, op Duits grondgebied, is de 183ste Volksgrenadier Divisie opgesteld. Roermond en directe omgeving vallen in de sector van de 8ste Para Divisie. Hier zijn twee Fallschirmjäger Kampfgruppen gepositioneerd. Kampfgruppe Hübner (ook aangeduid als *Fallschirmjäger Regiment Hübner*) is op regimentssterkte, ondanks dat één van de bataljons nog

verbeteren echter niet meer aan het eind van november 1944.

In het Roerfront in Limburg zit al sinds eind september geen enkele beweging. De frontlijn in de Roerdriehoek valt deels in een de sector van het Duitse 15de Leger (Legergroep B) en deels in de sector van het 1ste Para Leger (Legergroep H). Het overgrote deel van de Roerdriehoek wordt gecontroleerd

Het front door Limburg in december 1944. Duidelijk zichtbaar is het Duitse bruggenhoofd tussen Roer en Maas ten zuiden van Roermond: de Roerdriehoek.

in oprichting is. Ten zuiden van Roermond wordt het Maasfront bewaakt door *Kampfgruppe Müller*, een van de bataljons van het Fallschirmjäger Regiment Schellmann.

Schrikbewind in Roermond

In september 1944 beginnen de Duitsers met de aanleg van een stelsel van verdedigingslijnen rondom Roermond. Aanvankelijk worden de inwoners van Roermond ingezet om loop- en tankgraven aan te leggen. Wanneer dit naar de zin van de bezetters niet snel genoeg gaat worden ook nog eens duizenden Russische dwangarbeiders naar de stad gehaald. Roermond wordt dan al snel door de Duitsers aangeduid met "Festung Roermond" (vesting Roermond). Als medio november 1944 Kampfgruppe Hübner naar Roermond wordt gedirigeerd is de verdediging van de stad niet hun enige opdracht. Oberstleutnant Hübner wordt ook opgedragen orde op zaken te stellen in de stad zelf. Steeds meer Nederlandse mannen onttrekken zich aan de "Arbeitseinsatz" en duiken onder. En dat is een doorn in het oog van de bezetter. Het 1ste bataljon onder leiding van majoor Matthaëas voert daarna een waar schrikbewind uit in de stad: razzia's zijn aan de orde van de dag. Een ultimatum aan de mannelijke bevolking tussen 16 en 60 jaar om zich voor 18 december te melden heeft nog steeds niet het gewenste gevolg. In daaropvolgende razzia's worden 14 mannen en jongens gearresteerd en ter dood veroordeeld. De aanklacht luidt deelname aan het verzet, en het bezit van wapens en een zender. In de kelder van de school waar een deel van de mannen zich schuilhielden bevond zich echter alleen een oude radio. Matthaëas wil een echter voorbeeld stellen en op 26 en 27 december worden de gevangenen in de bossen vlak over de grens bij Roermond geëxecuteerd. Het nieuws van de executie wordt aan de inwoners van Roermond bekendgemaakt, en tegelijk wordt een nieuw ultimatum gesteld dat op 30 december afloopt. Het afschrikwekkend voorbeeld van de executie heeft gewerkt, want op die dag melden zich 2800 mannen om in Duitsland te werk gesteld te worden. Roermond wordt een verlaten stad. Met het naderen van het front wordt in de tweede helft van januari 1945

gestart met de evacuatie van de overgebleven ouderen, vrouwen en kinderen naar Friesland en Groningen.

Woestijnratten in de sneeuw

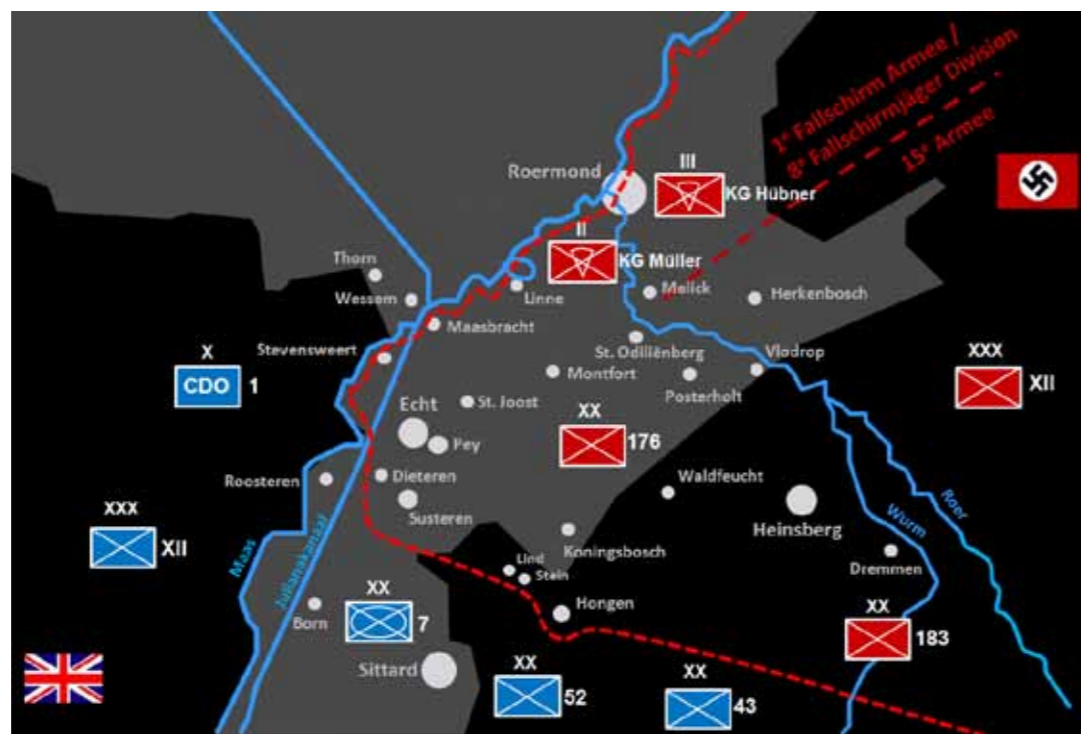
Op 7 december 1944 vindt een belangrijk overleg van het geallieerde opperbevel plaats in Maastricht. Hier stellen Montgomery en Eisenhower vast welke toekomstige operaties zullen worden uitgevoerd. Operatie Shears wordt omgedoopt naar Operatie Blackcock en wordt ingepland voor medio december, vooruitlopend op de verovering van het Rijnland tussen Roer en Rijn en het Ruhrgebied. De Roerdriehoek wordt in dit geheel slechts als een klein obstakel gezien. De uitvoering van Operatie Blackcock wordt opgedragen aan het XII Britse Korps onder leiding van luitenant-generaal Ritchie. Deze heeft zijn divisies begin december al samengetrokken langs het front tussen Maas en Roer. Maar voordat Operatie Blackcock van start gaat lanceren de Duitsers op 16 december 1944 hun Ardennenoffensief. De geplande verovering van de Roerdriehoek moet dus opnieuw worden uitgesteld. Het offensief in de Ardennen zal zijn doel - de haven van Antwerpen - nooit bereiken en vanaf Kerst 1944 krijgt de Amerikaanse 12de Legergroep weer grip op de

situatie. Het Duitse offensief wordt een halt toegeroepen.

De plannen voor het opruimen van de Roerdriehoek komen weer ter tafel. De aanval op het Duitse bruggenhoofd moet langs drie assen verlopen. Het centrum van de aanval wordt geleid door de Schotse 52ste "Lowland" Infanteriedivisie. Het doel van de Schotten is de verovering van Heinsberg en het teruggedrijven van de Duitse troepen over de Roer ten oosten van deze stad. De linkerflank wordt voor rekening genomen door de 7de Britse pantserdivisie, oftewel de beruchte "Desert Rats". Hun doel is de brug over de Roer bij Sint Odiliënberg, op de scheidslijn tussen het 1ste Para Leger en het 15de Leger. Verdere steun op de linkerflank wordt geboden door de 1ste Commando Brigade. De commando's gaan langs de Maas en het Julianakanaal opereren op terrein dat minder geschikt is voor de pantservoertuigen van de Desert Rats. Op de rechterflank zal de 43ste

Disposities langs het Duitse bruggenhoofd over de Roer, december 1944 - januari 1945.

Een bijzondere rol in de operatie is weggelegd voor de Britse 79ste Pantserdivisies, bijgenaamd "Hobart's Funnies" naar hun commandant generaal-majoor Hobart. Eenheden van deze divisie zullen met onder andere mijnenvegende tanks (Sherman "Crab") en vlammenwerpende tanks (Churchill "Crocodile") ondersteuning bieden aan de divisies van het 12de Korps.

"Wessex" Infanteriedivisie optrekken naar het plaatsje Dremmen om daar de aansluiting met de Amerikaanse troepen ten noorden van Geilenkirchen te realiseren.

Cruciaal onderdeel van het plan is dat de Lowland divisie snel controle over de doorgaande weg vanuit Sittard naar Heinsberg krijgt. Hiervoor moeten de Schotten een bres in de Duitse stellingen langs de Saeffeler beek vlak bij het Duitse plaatsje Höngen slaan. Maar juist langs deze beek hebben de Duitsers een complex van loopgraven, antitankversperringen en prikkeldraad aangebracht. Eén van de twee brigades van de Lowland divisie zal daarom in het kielzog van de Desert Rats op de linkerflank mee optrekken en vervolgens naar het zuidoosten afzwaaien. Zo kunnen de Duitse troepen langs de Saeffeler beek in de rug worden aangevallen. Om dit scenario mogelijk te maken zullen Desert Rats in hoog tempo de Duitse stellingen langs de beekjes tussen Sittard en Susteren moeten overlopen en vervolgens het belangrijke kruispunt van de Rijksweg tussen Schilberg (Echt) en Pey innemen. Via dit kruispunt kan de Schotse brigade dan via Koningsbosch de opmars richting Höngen inzetten. De Schotten zullen hierbij worden ondersteund door de 8ste Pantserbrigade. De verovering van Roermond wordt van meet af aan niet in het plan meegenomen omdat de geallieerden maar al te goed weten dat de Roerstad zwaar bevochten zou moeten worden.

Openingsmanoeuvres

Begin januari 1945 worden de Britse eenheden dicht bij het front samengetrokken en Sittard en de omliggende dorpen worden overspoeld met troepen en materieel. Het is aan generaal Lyne van de 7de pantserdivisie om de eerste zetten van het plan uit te voeren. In de vroege ochtend van 13 januari gaat operatie Blackcock van start met zware artilleriebeschietingen op de Duitse stellingen ten zuiden van Susteren. De Britse kanonnen vuren over een afstand van meer dan 10 kilometer op de Duitse stellingen in en rond Susteren en Dieteren. Inmiddels hebben de tankregimenten van de 7de divisie een lange colonne gevormd op de Rijksweg in Sittard. Deze weg vormt

Figuur 3. Tanks van het 5th Royal Tank Regiment van de Desert Rats in Sittard, 15 januari 1945.

min of meer de poort naar de Roerdriehoek omdat het de enige geschikte weg is voor het verplaatsen van zwaar materieel. Het is echter aan de infanterie om de Rijksweg door Susteren zo snel mogelijk in handen te krijgen. In de vroege ochtend van 14 januari wordt eerst het gehucht Baakhoven, ten zuiden van Dieteren, ingenomen door de Desert Rats. Maar veel verder dan de enkele boerderijen waaruit het gehucht bestaat komen de Britten niet. Baakhoven wordt ingenomen maar de verdere doorstoot wordt vanwege het slechte uitgesteld. De Duitsers proberen op 15 januari nog wel om de boerderijen terug te veroveren maar de aanval wordt afgeslagen. In de vroege ochtend van 16 januari wordt bittere kou en dichte mist de Vloedgraaf overgestoken en wordt Dieteren ingenomen. Inmiddels zijn eenheden pioniers van de 7de pantserdivisie ten zuiden van Susteren gestart met het vegen van mijnen en het dempen van de Geleenbeek met bulldozers. De pioniers moeten hun werk

onder zware beschieting van Duitse kant uitvoeren. Haast is dan ook geboden met het veroveren van Susteren en omgeving. In de donkere ochtenduren van 17 januari zet een compagnie soldaten van het Queens Regiment de aanval in op Susteren. In het dorp stuiten de Britten al snel op hevige weerstand en er ontstaan zware huis aan huis gevechten. De Duitsers worden hierbij ondersteund door tanks. De "Queens" lijden zware verliezen en verschansen zich in de huizen. Ondanks artilleriebeschietingen lukt het de Britse pioniers in de loop van de 17 januari dan eindelijk om een brug over de Vloedgraaf te leggen en kunnen de tanks via de Rijksweg verder optrekken richting Susteren. Uiteindelijk wordt ook een schaarbrug over de laatste beek, de Rode Beek net ten zuiden van

het dorp, gelegd. De Britse tanks rollen Susteren binnen en de compagnie van majoor Evans wordt ontzet uit haar benarde positie. Van de ongeveer 130 soldaten van Evans' compagnie worden er 39 gewond of gedood, en zijn 29 soldaten gevangen genomen. Evans is de enige officier van de compagnie van het Queens Regiment die het gevecht overleeft, maar verliest tijdens de gevechten zijn linkerarm.

De opmars van de 7de pantserdivisie naar de strategisch belangrijke kruising tussen Schilberg en Pey wordt vervolgens gelijktijdig langs twee routes ingezet. De eerste route loopt via Dieteren langs het Julianakanaal waarbij het drassige natuurgebied "de Doort" wijselijk wordt vermeden. De tweede route moet via de Rijksweg tussen Susteren en Echt verlopen. In de middag van 17 januari verzamelen de Britse troepen zich voor hun opmars, maar op de Rijksweg krijgen ze al snel te maken met een reeks felle Duitse tegenstoten waarop de opmars stagneert. Het is laat in de middag van 17 januari als de eerste Britse soldaten en tanks via de weg langs het Julianakanaal Echt bereiken. Onmiddellijk ontstaan er hevige gevechten in Echt die de gehele nacht aanhouden. In de middag van 18 januari krijgen de woestijnratten Echt volledig in handen. Ondertussen is in de nacht van 17 op 18 januari een compagnie infanterie gesteund door tanks door Echt naar de kruising van de Rijksweg bij Pey opgetrokken. De bezetter probeert met man en macht te voorkomen dat de weg naar Koningsbosch en het gebied achter de Duitse linies langs de Saefeller beek in handen van de Britten valt. Het plan om de vijand bij het Duitse Höngen in de rug aan te vallen mislukt. De Duitse soldaten slagen er in de gevechten rond de kruising tot 19 januari te rekken. Als op die dag in de loop van de ochtend de eerste langverwachte Britse eenheden via de Rijksweg vanuit Susteren het dorp Pey binnenrijden verlaten Landau's troepen in allerijl Pey. Tijdens de gevechten wordt de spits van de kerktoren door een Britse tank afgeschoten. De Duitsers hadden de toren als observatiepost in gebruik genomen om van hieruit het artillerievuur op de naderende Britse troepen te geleiden. Generaal Hakewill-Smith, commandant van de Schotse Lowland divisie,

Straatgevechten in de kern van Echt, 18 januari 1945.

heeft al die tijd de vertraging van de Desert Rats op de linkerflank met argusogen gevolgd. Volgens plan moet een van zijn brigades namelijk via de kruising bij Pey naar Koningsbosch en vervolgens Höngen oprukken. Op 17 januari besluit hij echter niet langer te wachten op steun uit noordelijke richting. Zijn tweede brigade is al dagen in paraatheid voor de aanval en langer uitstel is niet wenselijk. In de vroege ochtend van 18 januari wordt bij de Duitse dorpjes Lind en Stein een doorbraak geforceerd. De verliezen aan

Schotse kant zijn aanzienlijk doordat de soldaten via open terrein, bezaaid met mijnen en prikkeldraad de vijandelijke stellingen bestormen. Steun van tanks is onmogelijk omdat het niet lukt door de tankversperringen en op de door dooi zacht geworden bodem vooruit te komen. Bovendien ligt de aanvoerrote van de tanks vanuit het Duitse Tüddern zwaar onder mortiervuur en slijt de weg door het grote aantal pantservoertuigen snel dicht. In de loop van 19 januari valt Höngen na zware gevechten uiteindelijk in handen van de Schotten en ligt de weg naar Heinsberg open.

In de namiddag van 18 januari start een eerste Schotse bataljon met steun

Britse brencarrier in de straten van Echt nadat het dorp op 18 januari is bevrijd. Rechts een groepje Duitse krijgsgevangenen.

Huis aan huis gevechten in Echt, 18 januari 1945

van Sherman tanks van de Dragoon Guards van het Britse 8ste pantserbrigade met zijn opmars richting Koningsbosch. Niet zoals gepland via de kruising bij Pey maar via het venachtig gebied tussen Pey en Koningsbosch.

Door de slechte toestand van de wegen lopen verschillende tanks in het donker vast en minstens drie Sherman tanks worden door vijandelijk vuur uitgeschakeld. Twee compagnieën bereiken laat in de avond de bossen aan

Britse soldaten bij een gesneuvelde Duitser na de verovering van de kruising bij Pey, 19 januari 1945.

De slag om de kruising van de Rijksweg bij Pey in voorbij en troepen verzamelen zich voor de opmars naar het volgende dorp.

de rand van Koningsbosch. Gehinderd door zware sneeuwval zoeken ze onmiddellijk beschutting in het bos. Wat de Schotten niet weten is dat op een slechts honderden meters afstand een paar honderd Duitse soldaten in schuilplaatsen en houten bunkers bivakkeert. Nadat een Schotse patrouille gevangen wordt genomen ontruimen de Duitsers in allerijl hun posities in het bos. Bij het aanbreken van de nieuwe dag op 19 januari arriveert uiteindelijk de rest van het Schotse bataljon. Ondanks dat het nog steeds sneeuwt wordt de aanval op de vijand in het dorp ingezet. De aanval verloopt voorspoedig ondanks dat de Duitse infanterie steun krijgt van Tiger tanks en SturmGeschütze. In de nacht van 19 op 20 januari wordt contact gemaakt tussen het bataljon dat zich in Koningsbosch bevindt en een vooruitgeschoven bataljon dat het dorp inmiddels vanuit zuidelijke richting via Höngen had bereikt.

Een tweede bataljon van de Lowland divisie was na de inname van de kruising bij Pey via deze route inmiddels begonnen aan zijn opmars naar Koningsbosch. Bij de cisterciënzerabdij "Lilbosch" die in het vengebied ligt komt het bataljon onder hevig mortiervuur te liggen. De gevechten rond de abdij houden aan tot de daaropvolgende dag. Het Schotse bataljon krijgt dan opdracht zich terug te trekken om zich via Sittard weer bij de rest van de Lowland divisie te voegen.

Soldaten van de Lowland Divisie en Sherman tanks van de 8ste Britse pantserbrigade op de strategisch belangrijke weg door Hongen, 20 januari 1945.

“Sankt Jost war schrecklich”

Nu hun troepen steeds verder worden teruggeslagen hebben de Duitsers hun oog laten vallen op het dorpje Sint Joost. In hun verdere opmars richting de Roer is het namelijk voor de Britten onmogelijk om een omtrekkende beweging om Sint Joost heen te maken. De bosrijke omgeving, het ontbreken van goede wegen en het barre winterweer maken het uitgebreid manoeuvreren met tanks hier onmogelijk. En ook een verdere opmars via de Rijksweg naar het noorden is uitgesloten omdat die gemakkelijk onder vuur genomen kan worden vanuit stellingen rond Sint Joost. Dit is reden voor Oberstleutnant Hübner twee compagnieën parachutisten naar het dorp te dirigeren. De woestijnratten zetten in de middag van 20 januari vanuit Pey de aanval in. In dichte mist en extreme koude trekken infanteristen, gesteund door een handvol tanks op tegen de para's die in en rond Sint Joost stelling hebben genomen. De Britse soldaten worden

verder ondersteund door een aantal Crocodile tanks, vlammenwerpende tanks die de para's letterlijk uit hun schuilplaatsen moet branden. Aanvankelijk verloopt de aanval succesvol en worden de eerste loopgraven overlopen door de Britten. Dit levert een groot aantal krijgsgevangenen op die snel achter de eigen linies worden gedirigeerd. De tot de tanden gewapende para's zijn echter niet van plan Sint Joost zonder slag of stoot op te geven en de gevechten worden naarmate de dag vordert heftiger.

De opmars van de Britten stopt al snel aan de rand van het dorp en op de 20ste worden maar een paar honderd meter terreinwinst geboekt. Gedurende de avond wordt een compagnie van de Durham Light Infantry ingezet in een poging de aanval vlot te trekken. Maar de Durham's lopen in het pikke donker in een hinderlaag en als gevolg van zwaar mortiervuur worden zware verliezen geleden. Slecht een derde van de Britse soldaten weet de eigen linies weer te bereiken. De resterende 90 manschappen blijven gedurende de

nacht verwickeld in een kat-en-muis spel met de Duitse para's in en rond de huizen van Sint Joost. Er worden door de para's zelfs 38 Durhams krijgsgevangen gemaakt. De situatie in en rond het dorp lijkt niet te keren en een aantal pogingen van de Britten op 21 januari om het dorp in te nemen mislukken. Hierbij worden aanzienlijke verliezen geleden. Meer en meer tanks worden door de woestijnratten ingezet ter ondersteuning van de infanteristen, waaronder ook steeds meer Crocodile tanks. Veel huizen gaan in vlammen op door het verwoestende werk van deze vlammenspuwende tanks.

Het is laat in de middag van 21 januari als het de Britten dan eindelijk lukt om de overhand in de gevechten te krijgen. Veel van de para's hebben zich in de huizen verschanst. Bang voor represailles van de Engelsen, komen ze pas onder dekking van de inwoners tevoorschijn wanneer die hun schuilkelders verlaten. Meer dan honderd Duitse para's worden tijdens de slag krijgsgevangen gemaakt of blijven dood achter in en tussen de huizen. De resterende para's is het echter gelukt om zich in de richting van Linne en Montfort terug te trekken om daar nieuwe stellingen in te nemen. De kameraden die naar de

Sint Joost, 20 januari 1945. Britse soldaten en een Crocodile tank in actie op de toegangsweg naar het dorp.

gevechten in Sint Joost vragen krijgen standaard de opmerking “*Sankt Jost war schrecklich*” toegevoegd door de “ontsnapte” para's.

Inmiddels had de Lowland divisie in de nacht van 21 januari vanuit Koningbosch het Duitse grensplaatsje Waldfeucht bereikt. Het verlaten dorp wordt eenvoudig ingenomen. Maar in de vroege ochtend wordt een tegenaanval door Duitse infanterie ingezet, ondersteund door een zestal gevreesde Tiger tanks van het 301^e zware tankbataljon en een tiental SturmGeschütze. Het effect van de Duitse aanval wordt snel duidelijk als een aantal Sherman tanks van de 8ste pantserbrigade kansloos worden uitgeschakeld door de Tigers. In Waldfeucht wordt gedurende de hele dag zwaar gevochten waarbij een groot aantal huizen in puin wor-

Sint Joost, 21 januari 1945. Gevangen genomen Fallschirmjäger. De soldaten van Kampfgruppe Hübner waren weliswaar veelal jong en onervaren, maar behoorlijk strijdlustig.

den geschoten. Een aantal Tiger tanks rijden door het dorp en nemen elke beweging van Schotse kant onder vuur. Het lukt de Schotten uiteindelijk een aantal Tiger tanks uit te schakelen en gevechten in het dorp in hun voordeel te beslissen.

Bommenregen op Montfort

Sinds het begin van de evacuatie van frontdorpen in de Roerdriehoek is het aantal vluchtelingen in Montfort fors gestegen. Het typische boerendorp heeft nog niet te kampen met voedseltekorten waardoor veel vluchtelingen uit Susteren en Echt hier onderdak zoeken. Begin januari 1945 is in elk huis wel één of twee vluchtelinggezinnen ondergebracht. Er zijn dan meer dan 4000 mensen in het dorp dat normaal 1700 inwoners telt. Tussen 19 en 23 januari komt Montfort diverse malen onder artillerievuur te liggen en wordt tot tweemaal toe door Typhoon jachtvliegtuigen van de Canadese luchtmacht gebombardeerd. Op 21 en 22 januari worden meer dan 100 bommen in en rond het dorp afgeworpen. Hierbij raken een groot aantal van de huizen in het dorp geheel of gedeeltelijk beschadigd. Van enkele huizen blijft niet meer over dan een ruïne. In het vlakbij gelegen Sint Joost wordt nog volop gevochten als Montfort op 21 januari door twee eskadrons wordt gebombardeerd. Sinds het begin van de operatie is dit de eerste dag dat luchtsteun mogelijk is. En die wordt dan ook direct ge-

Soldaten van het bataljon Rifles Brigades en een Crocodile tank nabij Sint Joost, 20 januari 1945.

vraagd door de Britten die minder snel vooruitkomen dan gepland. Het bombardement is hoofdzakelijk gericht op de wegen en straten in het dorp. Er vallen geen civiele slachtoffers. Eén van de Typhoons wordt door luchtafweergeschut geraakt en stort neer in het dorp. De piloot komt hierbij om het leven. In de middag van 22 januari kondigen de sirenes van het luchtalarm in het dorp het tweede bombardement aan. De inwoners zoeken in alle haast de schuilkelders op. In sommige huizen nemen ook Duitse soldaten toevlucht in de kelders tussen de burgers. Maar het overgrote deel van de Duitse soldaten is dan al niet meer aanwezig in het dorp en heeft toevlucht gezocht in de bossen rondom Montfort. Ditmaal worden niet alleen de wegen geraakt maar wordt met name de kern van het dorp zwaar getroffen. Enkele huizen worden volledig verwoest. In één van de huizen komen door een voltreffer 48 van de 52 mannen, vrouwen en kinderen in de schuilkamer om het leven. In totaal vallen er die dag in Montfort 186 burgerslachtoffers. Tijdens de luchtaanval wordt opnieuw één van de Canadese toestellen door luchtafweer geraakt en stort neer in dorp. Ook hier komt de piloot om het leven. Uit officiële stukken blijkt dat de inlichtingendienst van het Britse leger er zeker van was dat het dorp door de Duitsers werd gebruikt als belangrijk commando- en communicatiecentrum. Deze informatie was echter achterhaald. Bovendien waren noch het Britse 2de Leger, noch de Canadese luchtmacht op de hoogte van het grote aantal vluchtelingen in Montfort.

Op slechts enkele kilometers afstand zijn pioniers van de 7de pantserdivisie tijdens het bombardement druk bezig met het leggen van een brug over de beek tussen Sint Joost en Montfort. Tegen het eind van de dag steken de eerste tanks en troepen de schaarbrug over en maken zich op voor de volgende krachtmeting met Hübner's parachutisten. De Britse aanval wordt ondersteund met het zogenaamde "Monty's Moonlight". Met grote luchtafweerschijnwerpers wordt het wolkendek beschenen en het terugkaatsende licht werpt een spookachtige gloed over het dorp. Tegen tien uur in de avond bereiken de eerste tanks en soldaten het belangrijke kruispunt van wegen in het dorp. Onmiddellijk ontstaan er hevige gevechten met de para's die de hele nacht aanhouden. In de loop van 23 januari bereikt nieuwe Britse troepen via het bosachtig gebied tussen Sint Joost en Montfort het dorp. Er wordt maar moeizaam terreinwinst geboekt omdat huis voor huis moet worden gezuiverd. Tegen de avond van 23 januari bereiken de gevechten rond het kruispunt hun hoogtepunt. Hübner's para's zijn moe gevochten en niet meer in staat de Britten tegen te houden. De Desert Rats kunnen in de loop van de nacht doorstoten naar de dorpskern. In de ochtend van 24 januari is het dorp dan volledig in handen van de Desert Rats. Van een feeststemming is echter geen sprake want de inwoners van Montfort wacht een macabere taak, namelijk het bergen van de dodelijke slachtoffers van het bombardement.

Commando-actie

Parallel aan de aanval op Montfort houden de commando's langs het Julianakanaal gelijke tred met de Desert Rats. Op 23 januari trekken de commando's vanuit Echt op naar Maasbracht en Linne. Een paar dagen eerder was de 1ste Commando Brigade de Maas en het kanaal overgestoken om posities ten noorden van Echt in te nemen. In Maasbracht wordt weinig weerstand ondervonden, maar net buiten het dorp komt het leidende bataljon - No.45 Royal Marines Comman-

Een blik op door het geallieerde bombardement zwaar getroffen Montfort.

do - in een hinderlaag terecht. In met sneeuw bedekt open terrein komen de commando's onder vijandelijk mortier en machinegeweervuur te liggen. Hübner's para's hebben zich ingegraven langs de Montforterbeek die vanaf Montfort tussen Maasbracht en Linne naar de Maas stroomt. De commando's lijden met 50 doden en gewonden zware verliezen, en moeten op 24 januari worden ontzet door het No.6 Commando bataljon. De gevechten langs de beek houden ook 24 januari de hele dag aan. Het lukt nog wel om een brug over de beek te slaan, maar een oversteek is onmogelijk vanwege de hevige weerstand. In de ochtend van 25 januari volgt een gecombineerde actie van commando's gesteund door tanks van de Desert Rats. Beladen met commando's stormen een zestiental Cromwell tanks onder dekking van een rookgordijn het dorp binnen. Hübner's para's hebben het dorp echter al verlaten. Wel hebben ze nog eerst de spits van de kerktoeren opgeblazen, zodat deze niet als uitkijkpost door de Britten kan worden gebruikt.

Einde van Blackcock

Op 24 januari zijn de troepen van de Lowland divisie inmiddels Heinsberg genaderd. De stad wordt op dat moment door enkele honderden soldaten van de 183ste Volksgrenadier Divisie verdedigd. Heinsberg wordt op 25 januari door infanterie gesteund door

Crocodile tanks huis voor huis gezuiverd. Een groot aantal van de Duitse soldaten geeft de strijd snel op en wordt krijgsgevangen gemaakt.

Op de linkerflank nemen de Desert Rats de laatste dorpen op hun route naar de Roer in. Als laatste wordt op 27 januari Sint Odiliënberg relatief gemakkelijk ingenomen. De inwoners waren grotendeels al op 18 januari geëvacueerd. En op 23 januari had een Duits Sprengkommando de torens van de romaanse basiliek in het dorp opgeblazen. Het dorp wordt verdedigd door de het "bataljon-in-opleiding" van Kampfgruppe Hübner. De onervaren en jonge para's lijden aanzienlijke verliezen en geven de strijd snel op.

In de richting van Voldrop worden geen acties ondernomen omdat de Britten geen onnodige verliezen willen lijden in het open veld tussen Posterholt en Vlodrop. Het front stabiliseert zich dan langs de lijn tussen Sint Odiliënberg en de Maas net ten noorden van Linne. Hiermee blijft een klein bruggehoofd over ten zuiden van Roermond waar de para's van Kampfgruppe Hübner heer en meester blijven. De aanwezigheid van de Duitse para's in Roermond wordt door de geallieerden niet als bedreiging gezien voor de aanstaande opmars naar het Rijnland.

De operatie mag, na de tegenslagen in operatie Market-Garden en het Ardenennenoffensief, als een welkom succes voor Montgomery en het 2de Britse leger worden gezien. De Lowland divisie betaalde met 651 gewonden en 101 doden de zwaarste tol voor het

succes. Verder werden nog eens 258 Schotse soldaten door uitputting en bevriezingsverschijnselen uitgeschakeld, hetgeen te wijten was aan het barre winterweer. De 7de pantserdivisie telde iets meer dan 400 doden en gewonden. Het aantal Duitse slachtoffers is niet exact bekend, maar kan grofweg worden geschat op circa 2000. Uit de verschillende war diaries kan worden afgeleid dat een groot aantal krijgsgevangenen werd gemaakt. De Lowland divisie maakte maar liefst 1200 krijgsgevangenen, en de woestijnratten maakten nog eens 490 krijgsgevangenen.

Als voorbereiding op de aanstaande oversteek van de Roer door het Amerikaanse 16de Korps van het 9de US leger de posities van de Wessex divisie en de Lowland divisie begin februari overgenomen door de Amerikaanse 35ste infanteriedivisie. Als laatste worden tussen 19 en 21 februari de commando's en de Desert Rats door de Amerikaanse 8ste pantserdivisie afgelost.

Tangbeweging

Begin februari 1945 staan de geallieerde troepen paraat om de aanval in een tangbeweging op het gebied tussen Roer en Rijn in te zetten. In de omgeving van Nijmegen staan het Canadese 1ste leger klaar om Operatie Veritable, de noordelijke helft van de tangbeweging uit te voeren. Langs de Roer staat het 9de Amerikaanse leger klaar om operatie Grenade uit te voeren, de zuidelijke helft van de tangbeweging. Operatie Veritable start zoals gepland

Wisseling van de wacht: soldaten van de Amerikaanse 8ste Pantserdivisie nemen op 19 februari 1945 de posities van de Britse commando's bij Linne over.

op 8 februari. In de Eifel proberen Amerikaanse troepen dan al weken koortsachtig de Roerdammen in handen te krijgen. Maar voordat de Amerikanen hierin slagen blazen de Duitsers op 9 februari de dammen op. De Roer treedt over haar volledige lengte buiten de oevers waardoor Operatie Grenade uitgesteld moet worden tot het water weer voldoende is gezakt. Al die tijd worden een groot aantal Duitse divisies ten westen van de Rijn in positie gehouden. Herhaaldelijke verzoeken van veldmaarschalk von Rundstedt om zijn troepen terug te mogen trekken tot achter de Rijn worden door Hitler terzijde gelegd. Volgens de Führer is een krachtmeting met de geallieerden onvermijdelijk en kan die maar net zo goed tussen Roer en Rijn worden uitgevochten. Dit blijkt een blunder van ongekende orde: uiteindelijk zullen hier 290.000 Duitse soldaten krijgsgevangen worden gemaakt.

Op 23 februari is het water in de Roer voldoende gezakt en wordt het sein op groen gezet voor Operatie Grenade. Tussen Düren en Linnich steken dan tien Amerikaanse divisies van het 9de leger de Roer over. Op 26 februari steekt de 35ste Amerikaanse divisie, de Santa Fe divisie, de Roer over bij Heinsberg op een plek waar zich nog een intacte brug bevindt. Het doel van de Santa Fe divisie is om zo snel mogelijk contact te maken met de Britten en Canadezen bij Venlo, en zo de Duitse troepen langs de Maas in te sluiten. Tegelijk met de oversteek van de 35ste divisie onderneemt de 8ste pantserdivisie vervolgens een aanval op het overgebleven Duitse bruggenhoofd ten zuiden van Roermond. De vastberaden para's hebben zich echter ingegraven in het moeilijk toegankelijke bos en heidegebied tussen Linne en Sint Odiliënberg. De Amerikaanse aanval moet dan ook op 27 februari worden gestaakt omdat nauwelijks terreinwinst wordt geboekt. De actie gaat ten koste van 22 doden en 40 gewonden aan Amerikaanse kant, plus een aantal uitgeschakelde tanks. In de loop van 27 februari worden de stellingen van de 8ste pantserdivisie afgelost door kleinere eenheden - het 15^{th Cavalry Squadron} en het 17^{th Cavalry Squadron} - van het 16de Korps. Inmiddels zijn ook de Duitsers begonnen met hun aftocht van het Maasfront door de dreigende

Plaquette op de brug tussen Maasbracht (Brachterbeek) en Linne ter nagedachtenis aan Henry Eric Harden. Korporaal Harden van het 45 Royal Marine Commando kreeg postuum het Victoria Cross toegekend voor zijn heldendaad tijdens de gevechten langs de Montforterbeek. Het Victoria Cross is de hoogste Britse onderscheiding voor getoonde moed op het slagveld

insluiting van de Amerikaanse Santa Fe divisie. Sinds de oversteek van de Roer heeft de divisie dan al bijna 50 kilometer afgelegd en talloze dorpen ingenomen. Op 28 februari verlaten de laatste Duitse troepen "Festung Roermond", en is de stad inmiddels volledig door de bezetter leeg geplunderd. De toren van de Sint Christoffelkathedraal wordt bij de aftocht opgeblazen zodat die niet meer als uitkijkpost dienst zou kunnen doen. Op 1 maart arriveren de eerste Amerikanen van de 15^{th Cavalry Squadron} te voet vanuit het zuiden via de kapotgeschoten brug over de Roer in de verlaten stad. Uiteindelijk is de slag om de Roerdriehoek niet in Roermond uitgevochten maar in de dorpen en gehuchten ten zuiden van Roermond.

Tegelijkertijd is een verkenningseenheid van de Santa Fe divisie langs de oostelijke oever van de Roer bezig aan een ongelooflijke rush naar Roermond. De dorpen Vlodrop, Herkenbosch en Melick worden allemaal op 1 maart bevrijd en een peloton verkenners arriveert diezelfde dag vanuit noordoostelijke richting in Roermond. Ook Venlo wordt op 1 maart eenvoudig bevrijd door een tankbataljon van de Santa Fe divisie.

Vanaf het moment dat de eerste Amerikaanse soldaten bij Maastricht Limburg binnentrokken tot aan de bevrijding van Roermond en Venlo heeft het uiteindelijk 5½ maand geduurd voor de provincie geheel was bevrijd.